

УДК 316.3 (477)(09):37.015.31:796:012.2 – 057.875

А.В.РИБНИЦЬКИЙ
(Мелітополь),

О.І.КИРИЛЕНКО
(Полтава)

КОНЦЕПЦІЯ ДИНАМІЧНОЇ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Ключові слова: динамічне здоров'я, прогностичні моделі, оновлення суспільства, соціально-економічні та наукові передумови, практико-діяльнісний компонент фізичного виховання.

Постановка проблеми. Інтенсивне оновлення соціально-економічної, науково-технічної сфер та духовного життя суспільства на початку ХХІ сторіччя обумовлює високі вимоги до дієздатності особистості бакалаврів, фахівців, магістрів, які покликані взяти активну участь в ініціюванні та організації цього процесу. Осо-

бливе значення надається підвищенню рівня їхнього динамічного здоров'я, психофізичних можливостей, від яких повною мірою залежать професійні працездатність, надійність та довголіття. Ці якості особистості фахівців високої кваліфікації традиційно формуються і вдосконалюються в студентські роки засобами фізичного виховання, яке здійснюється в межах системи вищої освіти [1; 2; 4; 6].

Аналіз досліджень і публікацій. У цьому зв'язку останнім часом значно активізувалися дослідження, присвячені інтенсифікації психофізичної підготовки до життєдіяльності та праці студентської молоді, особливо в країнах, що прискорюють прогрес свого суспільства, до яких відноситься і Україна [4; 6].

Разом з тим, у проведених дослідженнях не отримали належного висвітлення: значення, повне системне уявлення, реальні прогностичні моделі і технологія фізичного виховання, яке здійснюється у ВНЗ на різних етапах розвитку суспільства. Недостатнє дослідження цих питань обмежує можливості та ефективність психофізичної підготовки випускників ВНЗ, знижує їхній професійний потенціал, об'єктивно стримує в певних межах суспільний прогрес. Ситуація, що склалася, визначає подальшу необхідність вирішення протиріччя між потребою фахівців, які володіють високим рівнем психофізичної готовності виконувати свої суспільні, виробничі та особисті функції, та можливістю їхнього фізичного вдосконалення у ВНЗ. Актуальність і недостатній ступінь вирішення цієї проблеми обумовили вибір теми нашого дослідження [2; 4; 6].

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити концепцію динамічної системи фізичного виховання, яка забезпечує повноцінну психофізичну готовність студентської молоді до життєдіяльності і продуктивної праці на різних етапах оновлення суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Нами детально проаналізовано соціально-економічні та наукові передумови та сучасний досвід фізичного виховання студентів України [1; 2].

Соціально-економічні та наукові передумови фізичного виховання студентів ВНЗ виявлялися шляхом аналізу державних документів та результатів наукових досліджень з проблем фізичної культури та спорту. Було встановлено, що існують певні передумови для розробки нормативної бази та здійснення фізичного виховання студентської молоді в Україні. Серед них:

- соціальне замовлення на фізичну готовність до життєдіяльності та продуктивної праці студентів з боку суспільства та держави, яке знайшло відображення в низці державних документів, прийнятих в Україні наприкінці ХХ століття;
- низький рівень стану здоров'я та фізичної підготовленості випускників ВНЗ, що не відповідає державному замовленню [3; 5].

У функціональному аспекті, на думку значної кількості опитаних викладачів (93,3%), фізичне виховання студентів найближчим часом повинно бути спрямовано на практичну підготовку. Разом з тим, опитування показало тенденцію підвищення частки теоретичної і методичної підготовки.

Викладачі вважають, що основними практико-діяльними компонентами фізичного виховання студентів на всіх етапах розвитку вузівської освіти повинні бути загальнокондиційна, спортивна і професійно-прикладна психофізична підготовка.

З метою уточнення ставлення студентів загальноприйнятих форм організації занять фізичним вихованням було проведено опитування студентів різних курсів. З молодших (1-2) курсів за обов'язкові заняття висловилося – 52,09, за факультативні – 32,21, за самостійні – 28,82 відсотків опитаних. Зі студентів 3-4 курсів 54,93% ви-

словилася за факультативні, 45,07% – за самостійні і тільки 24,34% – за обов'язкові навчальні заняття фізичним вихованням. 65,38% опитаних студентів п'ятого курсу висловилися за те, що їм більш за все підходять самостійні заняття, 26,92% заявили, що надають перевагу факультативним і тільки 16,67% висловилися за обов'язкові навчальні заняття фізичним вихованням.

Більшість опитаних фахівців (від 67,31 до 70,19%) визнають, що заняття фізичним вихованням студентів у теперішній час успішно можуть проводитися тільки на базі сучасних відкритих і закритих спортивних споруд.

Успішне здійснення фізичного виховання студентської молоді в теперішній час передбачає, як показало опитування фахівців, структурний і функціональний зв'язок з цілим рядом галузей наук і дисциплін гуманітарного та виробничого циклів.

Для своєї фізкультурної і спортивної освіти студенти, як і викладачі, користуються здебільшого письмовою, усною, науковою, комп'ютерною і масовою комунікацією. Найбільшу кількість корисної інформації (30,56%), студенти отримують через комп'ютерну комунікацію; 25,16% – через письмову комунікацію (підручники, навчальні посібники, методичні розробки); 20,23% – через усну (лекції, бесіди та ін.); 15,17% – через масову комунікацію (спортивні телепередачі, радіорепортажі, читання спортивних газет і журналів); 5,34% – через наукову, беручи участь у студентських наукових конференціях, і 6,53% – через інші види комунікації (участь у спортивних змаганнях, рекреаційних заходах і т. ін.

З метою з'ясування різних способів мотивації було виділено чотири групи студентів по 50 осіб. Дві групи студентів (1-2 і 3-4 курсів) мотивувалися тільки за допомогою семестрових заліків з фізичного виховання, до двох інших груп студентів цих же курсів для мотивації їх до регулярних занять фізичним вихованням застосовувався комплекс методів: семестровий залік, поточна атестація, діагностика стану здоров'я, щорічне державне тестування фізичної підготовленості, підсумкова атестація фізичної готовності, пропаганда фізичної досконалості. Критерієм оцінки ефективності методів було визначено відвідування навчальних і позанавчальних занять з фізичного виховання. В результаті з'ясовано, що при використанні методу мотивації семестрового заліку і поточної атестації відвідування студентами 1-2 курсів навчальних занять склала 79,27%, позанавчальних занять – 15,95%, відвідування студентами 3-4 курсів навчальних занять – 65,31%, позанавчальних занять – 27,63%. Відвідуваність навчальних і позанавчальних занять студентів, до яких застосовувалася комплексна методика мотивації, виявилася за період, що досліджувався, істотно вище ($t > 2,5$) і склала на 1-2 курсах 90,15%, на старших курсах – 85,94%. Відвідування позанавчальних занять студентів цих груп також значно краще: на 1-2 курсах – 54,41%, а на 3-4 курсах – 69,58%.

У процесі порівняльних дослідів було виявлено також ефективність проведення занять на відкритих найпростіших спортивних спорудах та місцевості.

На основі проведених досліджень, їхнього аналізу та узагальнення зроблено обґрунтовані висновки і практичні рекомендації.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

1. Здійснення дієвого фізичного виховання студентської молоді в Україні є актуальною проблемою, розв'язання якої має важливе значення для розвитку суспільства, держави, виробництва, фізичного та духовного вдосконалення молодого покоління в теперішній час і в майбутньому.

2. Встановлено, що фізичне виховання студентів – складна відкрита керівна динамічна педагогічна система, ефективне запровадження якої в практику передба-

час обов'язковий розгляд, представлення та реалізацію її у п'яти взаємопов'язаних аспектах.

3. Діяльнішу організаційно-педагогічну основу моделі ефективного фізичного виховання студентів, що забезпечує фізичну готовність випускників ВНЗ до активної життєдіяльності та продуктивної роботи складають:

- теоретична, методична і практична підготовка, що базується на підставі навчальних (обов'язкових і факультативних) та позанавчальних занять загально-кондиційним, професійно-прикладним психофізіологічним та психофізичним вдосконаленням, спортивним тренуванням, фізичною реабілітацією, фізичними вправами в режимі дня;

- дидактичне наповнення, яке передбачає переважно використання засобів і методів фізкультурної освіти та традиційно популярних серед студентів систем фізичних вправ: легкої атлетики, гімнастики, плавання, спортивних ігор;

- використання соціально дієвого комплексу методів мотивації студентів до занять фізичним вихованням: семестрового заліку, відбирання для престижної роботи з урахуванням рівня фізичної підготовленості, пропаганди фізичного вдосконалення, регулярної діагностики фізичного стану, щорічного державного тестування фізичної підготовленості, поточної та підсумкової атестації після закінчення вузу з видачею паспорту фізичної готовності.

4. Обов'язковими умовами ефективного здійснення фізичного виховання в теперішній час і в майбутньому є:

- достатнє кадрове забезпечення, яке може бути реалізовано шляхом застосування як екстенсивного, так і інтенсивного підходів;

- організація комплексного контролю за безпекою занять;

- проведення занять з фізичного виховання на сучасних відкритих і закритих спортивних спорудах з одночасним використанням найпростіших відкритих спортивних споруд та місцевості;

5. Дослідна перевірка підтверджує реальність і дієвість усіх організаційно-педагогічних заходів, запропонованих на основі розробленої прогностичної моделі системи фізичного виховання студентської молоді.

6. Запровадження цих заходів дозволяє суттєво підвищити ефективність фізичного виховання, що здійснюється у ВНЗ країни, а саме:

- стимулює позитивне ставлення студентів до свого фізичного вдосконалення, відвідування ними більше 80% запланованих навчальних та позанавчальних занять;

- забезпечує практично на 100% виконання програми теоретичної, методичної і практичної підготовки студентів з фізичного виховання;

- дозволяє в 3,5 рази збільшити обсяг науково-методичного і методичного забезпечення педагогічного процесу.

Виконане дослідження виявило доцільність подальшого вдосконалення організаційно-педагогічних основ фізичного виховання студентів у системі вищої освіти України: розробки державного стандарту введення і постановки цієї дисципліни у ВНЗ в різні періоди розвитку суспільства, створення ефективних технологій гуманізації, демократизації, підвищення прикладної дієвості, дидактичного наповнення, інформатизації, мотивації її педагогічного процесу, підготовку підручників і навчальних посібників з традиційного та дистанційного фізичного виховання.

Література

1. Домашенко А.В. Государственная стратегия обеспечения физической подготовленности и здоровья молодежи Украины / А.В. Домашенко // Молодь та суспільство: проблеми фізичної культури молоді в період оновлення суспільства: Зб. наук статей та матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 10-річчю незалежності України. – Одеса: Техносервіс, 2001. – Том 3. – С. 13-19.
2. Національна доктрина розвитку освіти // II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К.: МОН, 2001. – С.137-155
3. Раевский Р.Т. Физическое воспитание как составная часть образования учащейся молодежи / Раевский Р.Т., Канишевский С.М., Домашенко А.В. // Теорія і практика фізичного виховання. – 2002. – №1. – С.31-37.
4. Молодь і наркотики // Матеріали міжнародної нав.-практ. конф. «Погляд у майбутнє: молодь, суспільство, цивілізації» / І.П.Руденко, В.О.Соболев. – Одеса, 1996. – С.120-122.
5. Студент и общество / А.А. Степин, С.М. Наумкина, Р.Т. Раевский и др. – Одесса, 1998. – 132 с.
6. Комплексный подход к изучению состояния здоровья и здорового образа жизни студентов вузов различного профиля // Сборник статей междунар. научно-практ. конф. «Здоровье студенческой молодежи: достижения науки и практики на современном этапе»/ А.Г.Фурманов, В.А.Соколов, Е.И.Волжанина. – Мн., 1999. – С.135-144.

А.В.Рыбницкий

(Мелитополь)

А.И.Кириленко

(Полтава)

КОНЦЕПЦИЯ ДИНАМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ КАК СРЕДСТВО ПСИХОФИЗИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ К ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОМУ ТРУДУ НА РАЗНЫХ ЭТАПАХ ОБНОВЛЕНИЯ ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Авторы разработали концепцию динамической системы физического воспитания, которая обеспечивает полноценную психофизическую готовность студенческой молодежи к жизнедеятельности и производительному труду на разных этапах обновления общества в Украине, выявили социально-экономические предпосылки физического воспитания студенческой молодежи в Украине, проанализировали современный опыт физического воспитания студентов.

Ключевые слова: динамическое здоровье, прогностические модели, обновления общества, социально-экономические и научные предпосылки, практико-деятельный компонент физического воспитания .

A.V. Ribnytskyy, O.I.Kyrylenko

CONCEPTION OF THE DYNAMIC SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION AS A MEANS OF PSYCHOLOGICAL AND PHYSICAL READINESS OF STUDENT TO THE VITAL FUNCTIONS AND PRODUCTIVE LABOUR ON DIFFERENT STAGES OF SOCIETY UPDATE IN UKRAINE

Authors have developed the conception of the dynamic system of physical education, that provides valuable psychological and physical readiness of students to the vital functions and productive labour on different stages of society update in Ukraine; social and economic pre-conditions of physical education of students in Ukraine were exposed; modern experience of physical education of students was analysed.

Key words: dynamic health, prognostic models, updates of society, social and economic and scientific pre-conditions, practical and activity component of physical education